
LEE KUAN YEW - THE VISIONARY OF SINGAPORE

Iliyan Genov Mateev

Department of Economic Theory and International Economic Relations, Faculty of Economics,
St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Turnovo, Bulgaria, iliyan_mateev@abv.bg

Abstract: Lee Kuan Yew was born on 16 September 1923 in Singapore, descendant of Chinese immigrants. After the end of the World War II he went to the London School of Economics and Political Science, before going up to Fitzwilliam College in Cambridge, where he took a double first in law. In 1954, he was a founder and the first Secretary-General of the People's Action Party (PAP), a post he was to hold for the next 38 years. The PAP won 43 of the 51 seats in the general elections held on 30 May 1959 and Lee Kuan Yew was sworn in as Prime Minister of Singapore on 5 June 1959. Two days earlier, Singapore had been granted full internal self-government by Britain, with the former colonial administration retaining control over foreign affairs and defence. On 31 August 1963 Lee Kuan Yew declared Singapore's independence from Britain. In conjunction with Malaya, Sarawak and Sabah (formerly North Borneo), he proclaimed Singapore as part of Malaysia on 16 September 1963 but the union was short-lived. Ideological tensions and a series of clashes between ethnic groups led to Singapore's expulsion from the federation on to become fully independent, sovereign nation on 9 August 1965. Lee Kuan Yew launched an ambitious reform program, designed to transform Singapore from a backward to a modern industrialised state. To do this he maintained tight political control over every aspect of the city state, making it one of the world's most regulated societies. Lee Kuan Yew introduced measures that stamped out the corruption that had been endemic in the former colony and embarked on a programme of low-cost housing and industrialisation to provide employment. From 1960 to 1990, Singapore's GDP per capita increased 28-fold. When Lee Kuan Yew stepped down in 1990, he was the longest-serving prime minister in the world.

Keywords: Singapore, Lee Kuan Yew, Economics, Politics.

ЛИ КУАН Ю - ВИЗИОНЕРЪТ НА СИНГАПУР

Илиян Генов Матеев

Катедра „Икономическа теория и международни икономически отношения“,
Стопански факултет, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, iliyan_mateev@abv.bg

Резюме: Ли Куан Ю е роден на 16 септември 1923 г. в Сингапур, потомък е на китайски имигранти. След края на Втората световна война продължава обучението си в Лондонското училище по икономика и политически науки, но от там се прехвърля в колежа „Фицуилям“ на Кеймбриджкия университет, където завършва право с отличие. През 1954 г. основава и е избран за първи генерален секретар на Партията на народно действие (ПНД), пост, който заема през следващите 38 години. ПНД печели 43 от 51 места на общите избори, проведени на 30 май 1959 г., а Ли Куан Ю полага клетва като министър-председател на Сингапур на 5 юни 1959 г. Два дни по-рано Сингапур получава пълно вътрешно самоуправление от Великобритания като бившата колониална администрация запазва контрол върху външните работи и отбраната. На 31 август 1963 г. Ли Куан Ю обявява независимостта на Сингапур от Великобритания. Заедно с Малая, Саравак и Сабах (Северно Борнео) провъзгласява Сингапур за част от Малайзия на 16 септември 1963 г., но обединението е краткотрайно. Идеологически напрежения и поредица от сблъсъци на етническа основа водят до изключването на Сингапур от федерацията, за да стане напълно независима, суверенна държава на 9 август 1965 г. Ли Куан Ю стартира амбициозна реформаторска програма, целяща превръщането на Сингапур от изостанала в модерна, индустриализирана държава. За да постигне това, той поддържа строг политически контрол върху всеки аспект в града-държава и го превръща в едно от най-регулираните общества в света. Ли Куан Ю въвежда мерки, които изкореняват корупцията и стартира програма за строеж на евтини жилища, и индустриализация, осигуряваща заетост. От 1960 до 1990 г. БВП на човек от населението в Сингапур се увеличава 28 пъти. Когато Ли Куан Ю се оттегля от премиерския пост през 1990 г., той е най-дълго управлявалият министър-председател в света.

Ключови думи: Ли Куан Ю, Сингапур, икономика, политика.

1. ВЪВЕДЕНИЕ

На 8 февруари 1942 г., японците пресичат пролива Джохор, а след седмица британското командване предава Сингапур, който остава под японска окупация до септември 1945 г. След края на Втората световна война Великобритания се опитва да запази влиянието си в Малая, като предлага да ѝ предостави разширена автономия. На 22 януари 1946 г. под егидата на управляващото по това време във Великобритания лейбъристко правителство е приета конституция на Малайския съюз (Malayan Union). Британските „Проливни колонии“ (Straits Settlements) са разформирани, а на 1 април 1946 г. две от тях: Пинанг и Малака, заедно със създадения през 1895-1896 г. от британците протекторат Федерирани малайски държави (Негери Сембилан, Паханг, Перак и Селангор) и нефедерираните малайски държави (Джохор, Кедах, Келантан, Перлис и Теренгану) се обединяват във федерация, наречена Малайски съюз, просъществува до 31 януари 1948 г. Британците успяват да накарат султаните да се съгласят да влязат в съюза, заплашвайки ги с детрониране, заради сътрудничеството им с японците по време на Втората световна война. Още в началото конституцията на Малайския съюз поражда недоволство сред малайската, китайската и индийската общности, което налага преразглеждането ѝ и приемането на 27 юли 1947 г. на нова конституция, в резултат, на която на 1 февруари 1948 г. е обявено образуването на Федерация Малая (Federation of Malaya). (Lockard, C. A., Leinbach, T. R., Ahmad, Z. B. and Bee, O. J., 2023) На 1 април 1946 г. Сингапур придобива статут на кралска колония (т.е. под прякото управление на Короната), с администрация, начело на която стои губернатор. Пред следвоенното ръководство стоят тежки задачи да се възстановят пристанището, водоснабдяването, електроснабдяването, хранителните доставки, телефонните връзки и др. Към края на 1947 г. икономиката започва постепенно да се възстановява, благодарение на нарастващото следвоенно търсене на калай и каучук, но нивото ѝ от 1941 г. е достигнато чак през 1950 г. Лесната победа на японците над британците през февруари 1942 г., намалява значително престижа на последните сред местното население и все по-големи слоеве от него започват да искат независимост. През 50-те години избухват масови бунтове, насочени срещу колониалната администрация. На 2 април 1955 г. са проведени общи избори за членове на Законодателно събрание, а на 6 април 1955 г. лидерът на лявоцентристкия Трудов фронт - Дейвид Саул Маршал, който е привърженик на независимостта, сформира правителство на малцинството и заема длъжността Главен министър на Сингапур. В това си качество той заминава през април 1956 г. за Лондон, начело на делегация, за да преговаря с британското правителство за предоставяне на пълно самоуправление на Сингапур. Преговорите се провалят заради британските опасения относно силното комунистическо влияние по това време в Сингапур и честите работнически стачки, организирани от профсъюзите, които подкопават икономическата стабилност на Сингапур. След провала си в Лондон, Маршал подава оставка на 7 юни 1956 г. На 8 юни с.г. за Главен министър на Сингапур е избран Лим Ю Хок, който с подкрепата на британския губернатор и началника на полицията предприема строги мерки за ограничаване на комунистическото влияние. През декември 1956 г. Лим Ю Хок подновява преговорите с Великобритания, а през март 1957 г. заминава с делегация за Лондон, където успява да убеди британците да предоставят на Сингапур пълно вътрешно самоуправление. Предвидено е Великобритания да запази контрол върху области като отбрана и външни работи. На 1 август 1958 г. британският парламент приема Закона за държавата Сингапур, предоставящ статут на вътрешно самоуправление на кралската колония. (SAL, 2023) Проблемите пред управлението на Лим Ю Хок не са свързани само с разпространението на комунизма, но и с високата престъпност, лошите жилищни условия (по това време около 70% от населението живее в бедни квартали), ниският жизнен стандарт и корупцията в правителството. Опозиционната по това време Партия за народно действие (ПНД), начело с Ли Куан Ю, многократно критикува правителството на Трудовия фронт по тези въпроси на сесиите на Законодателното събрание. В края на 1958 г. управляващият Трудов фронт се реорганизира и на 10 ноември 1958 г. се слива с Либералната социалистическа партия (създадена след сливане на Прогресивната и Демократическата партии), с която формира лявоцентристкия Сингапурски народен съюз, начело на който застава Лим Ю Хок. Съюзът, обаче губи съкрушително свиканите за 30 май 1959 г. избори за Законодателно събрание, като получава едва 4 от общо 51 места. Причина за загубата е водената от него агресивна предизборна кампания, насочена не само срещу комунистите, но и срещу всички конкурентни партии, вкл. лявоцентристките. По това време огромното мнозинство от сингапурското население е живяло в бедност и се е увличало от левите идеи. Големият победител на изборите е основаната през 1954 г., лява по това време, Партия за народно действие (ПНД), която предвождана от Ли Куан Ю успява да получи значително мнозинство от 43 места. Приетият от британския парламент Закон за Сингапур влиза в сила на 3 юни 1959 г., а на 5 юни 1959 г. Ли Куан Ю се заклева в Градския съвет и става първият министър-председател на Сингапур. Получаването на вътрешно самоуправление е важна крачка към постигането на пълна независимост и мнозинството от населението на Сингапур ликува. (M.J., 2015) След като министър-председателят на Федерация Малая - Тунку Абдул Рахман, предлага на 27 май 1963 г.

създаването на нова федерация, включваща Бруней, Малая, Саравак, Северно Борнео (Сабах) и Сингапур, Ли Куан Ю започва кампания за интегриране на Сингапур в бъдещата федерация. На 1 септември 1962 г. се провежда референдум, на който гласоподавателите са помолени да изберат една от три опции (А, В, С) за влизане на Сингапур в Малайзийската федерация. Бюлетината не включва опция, предвиждаща възможността за пълна независимост на Сингапур. Вариант А, който осигурява най-високо ниво на автономия получава 95.82% от гласовете, признати за валидни. Варианти В и С получават съответно 2.27% и 1.91% от гласовете, признати за валидни. На 9 юли 1963 г. в Лондон е подписано Споразумение за Малайзия, определящо условията за формирането на федералната държава Малайзия, включваща Бруней, Малая, Саравак, Северно Борнео (Сабах) и Сингапур. В тази връзка на 31 август 1963 г. Сингапур обявява своята независимост от Великобритания. (ВНКС, 2013). На 16 септември 1963 г. официално е обявено създаването на Малайзия, в която богатият на петрол Бруней не влиза, тъй като предпочита да остане британски протекторат. На проведените 5 дни по-късно избори за Законодателното събрание на Сингапур, Партията за народно действие печели 37 от общо 51 места, което е втори триумф за Ли Куан Ю след изборите на 30 май 1959 г. Членството на Сингапур във федерацията, обаче е кратко, тъй като участието му води до увеличаване дела на китайското население до близо 40%, а това плаши малайците и останалите местни народи. Впоследствие Тунку Абдул Рахман влиза в конфликт с Ли Куан Ю, заради намерението му да издигне кандидатури на партията си на територията на цялата федерация, на изборите за федерален парламент на 25 април 1964 г. По това време лидерите на Обединената малайска национална организация (ОМНО) са силно притеснени от възможността Партията за народно действие да спечели изборите и да управлява цяла Малайзия, тъй като членската ѝ маса се е състояла предимно от китайци, стремищи се към получаване на равни права с т.н. „бумипутра” (коренното население на Малайзия). Предвожданата от Ли Куан Ю Партия за народно действие призовава за равенство за всички, независимо от етнос, раса или религия, докато ръководената от Тунку Абдул Рахман Обединена малайска национална организация (ОМНО), се застъпва за предоставянето на специални права и привилегии за „бумипутра”. Въпреки силния интерес към предизборните митинги за Партията за народно действие, тя успява да спечели само едно депутатско място, тъй като масовият вот на китайското малцинство отива към Малайската китайска асоциация, предвождана от министъра на финансите Тан Сю Син. В сътрудничество с Обединената малайска национална организация (ОМНО) и Малайския индийски конгрес тя формира на 30 октомври 1957 г. Съюзната партия, просъществувала до 1 юли 1973 г. На 21 юли 1964 г. районът Паданг на Сингапур е обхванат от безредици на етническа и религиозна основа, които са потушени бързо, но силно намаляват доверието между китайци и малайци. Изправен пред ескалиращо напрежение и за да предотврати по-нататъшен конфликт, по време на престоя си в Лондон, където присъства на конференцията на министър-председателите на Британската общност през юни 1965 г., Тунку Абдул Рахман предлага изключването на Сингапур от Малайзия. На 9 август 1965 г. малайзийският парламент единодушно гласува предложението му (при отсъствието на сингапурските представители), а Сингапур става независима държава. В 16.30 ч Ли Куан Ю свиква пресконференция, излъчвана по сингапурската телевизия. По време на пресконференцията, изпълнен с емоция, с очи, пълни със сълзи, той обяснява защо раздялата е била неизбежна и призовава населението да остане решително и спокойно.. (NLB, 2023); (Lockard, C. A., Leinbach, T. R., Ahmad, Z. B. and Bee, O. J., 2023)

2. НАЧАЛО НА РЕФОРМИТЕ

След излизането от Малайзия Ли Куан Ю започва да търси международно признание за Сингапур. На 21 септември 1965 г. страната е приета за член на ООН. Започва постепенно подобряване на отношенията с Малайзия и Индонезия. На 8 август 1967 г. е Сингапур е сред учредителите на Асоциацията на страните от Югоизточна Азия (АСЕАН), заедно с Индонезия, Малайзия, Тайланд и Филипините. Ли Куан Ю и правителството му са наясно с необходимостта от поддържането на религиозна и расова толерантност, за да може обществото да се развива устойчиво. В тази връзка се взимат мерки за елиминиране в зародиш на всякакви негативни религиозни и националистически прояви като на малайското и индийското малцинства са дадени равни права с китайското мнозинство. След независимостта доктриналният социализъм на Партията за народно действие става по-прагматичен, а демокрацията придобива азиатски модел. В Сингапур не се извършва национализация на средствата за производство, а понятието „социална демокрация” не се покрива с използваното на Запад. То се свързва преди всичко със създаване на условия за трудова или делова дейност на всеки, който полага усилия за успехите си. Всеки индивид има гаранциите на държавата, която поддържа личната инициатива и условията за социална мобилност. Ето защо моделът на азиатско демократично общество в Сингапур предвижда деполитизация на гражданите и насочване на енергията им към развитието на икономиката. В качеството си на лидер на управляващата партия и на правителството Ли Куан Ю разработва идеята за „ново общество”, т.е. регламентирано, високоразвито и дисциплинирано

общество на нова национална общност, с нова система от идеали, ценностна реализация и перспективи. (Мирчева, 2001, 66) Още през 1961 г. екип от икономисти на Организацията на обединените нации (ООН), начело с нидерландския индустриалец Алберт Винсемиус (главен икономически съветник на Ли Куан Ю през периода 1961-1984 г.), посещава Сингапур, за да съветва правителство му как да развива икономиката. Екипът издава доклад на тема: „Предлагана програма за индустриализация на Сингапур“, който очертава план, чрез който страната да започне бърза индустриализация, чрез която да се намали безработицата. Екипът препоръчва да бъдат създадени над 200 хил. работни места в рамките на 10 години, но в индустрията, а не в търговията, която доминира местната икономика. Тя стои в основата на просперитета на Сингапур през колониалния период, но прави икономиката му особено уязвима към световните цени на суровини. Освен това сферата на търговията не може да създаде достатъчно работни места, които да поемат нарастващия брой безработни. При формулирането и реализирането на икономическата си политика Ли Куан Ю е съветван също така от министрите на финансите Го Кен Суи (1959-1965; 1967-1970 г.) и Хон Суи Сен (1970-1983 г.). Водеща агенция, натоварена със задачата да приложи програмата за индустриализация, е създаденият на 1 август 1961 г. Борд за икономическо развитие (Economic and Development Board - EDB). Наследявайки основания през 1957 г. Сингапурски съвет за промишлено насърчаване, Бордът за икономическо развитие разполага с повече средства. Финансиран е със 100 млн. US\$ за периода от 1961 до 1964 г., за да стимулира индустриализацията на Сингапур, а първата му задача е да изгради необходимата инфраструктура в подкрепа на плана. За тази цел е решено да се инвестира в създаването на индустриална зона в югозападния район на острова Джуронг. Излизането от Малайзия поставя Сингапур в тежко икономическо положение. Без хинтерланд, природни ресурси и с недостиг на питейна вода, предизвикателствата пред новата нация са огромни. Класовите противоречия продължават да тлеят, а безработицата остава висока. Единственото решение е да се продължи с плана за бързо индустриализиране на икономиката. Изолирани от големия пазар на Малайзия, лидерите на Сингапур трябва да мислят нестандартно. Вместо да се фокусират върху развитието на вътрешния пазар, те решават да се премине към експортно ориентирана икономика. За да се намали безработицата първоначално се акцентира върху развитието на трудоемките отрасли, но същевременно продължава бързото изграждане на инфраструктура, която да привлече инвестиции в индустрии, произвеждащи стоки с висока добавена стойност. През януари 1968 г. министър-председателят на Великобритания Харолд Уилсън обявява, че британските войски ще бъдат изтеглени през 1971 г. от големите военни бази, разположени „на изток от Аден“ (Йемен). Това би отслабило отбраната на Сингапур и засегнало икономиката, заради намалените армейски поръчки. Британското изтегляне означава, че Сингапур трябва да ускори плановете си за изграждане на експортно-ориентирана икономика. Докато по това време повечето нови независими нации с големи вътрешни пазари прилагат протекционистични политики, Сингапур прави точно обратното, като отваря границата си за чуждестранни инвеститори. За да оцелее, Сингапур трябва да стане част от световния пазар. За тази цел му е нужен достъп не само до капиталите, но и до опита, и мрежите на големите чуждестранни компании. Трансферът на знания от тях към местните компании, би позволило на последните да придобият необходимата техническа експертиза, за да осъществяват производствена дейност в дългосрочен план. В тази връзка Бордът за икономическо развитие пренасочва фокуса си към популяризиране на Сингапур като привлекателна дестинация за чуждестранни инвестиции, а някои от функциите му са прехвърлени към нови агенции, създадени през 1968 г. Първоначалната му функция за финансиране на компании е прехвърлена на новосъздадената Банка за развитие на Сингапур (Development Bank of Singapore - DBS), развитието и управлението на индустриалната инфраструктура е поето от "Jurong Town Corporation - JTC", а отделът за насърчаване на износа е погълнат от "Intraco" (правителствена търговска компания). След това служителите на Борда за икономическо развитие съсредоточават вниманието си към чуждите пазари, най-вече САЩ и Япония, за да убедят големи компании като например американските "Texas Instruments" и "Fairchild", и японската "Seiko" да създадат свои производствени бази в Сингапур. През 1968 г., когато представители на американската компания "National Semiconductor" посещават Сингапур, служителите на Борда за икономическо развитие установяват, че компанията има спешна нужда да започне производство в рамките на два месеца. В сътрудничество с други правителствени агенции, Бордът за икономическо развитие успява да ускори този процес. В рамките на две седмици след посещението, "National Semiconductor" започва дейността си в Сингапур. Скоростта и ефективността на тази операция привлича вниманието на други американски производители. Скоро след това инвестира "Fairchild", последван от "Texas Instruments", "Hewlett-Packard" и "General Electric". За да увеличи повече привлекателността на Сингапур за чуждестранните инвеститори, правителството се стреми да създаде по-благоприятна инвестиционна среда. В тази връзка през 1967 г. е приет Закон за насърчаване на икономическата експанзия, предоставящ допълнителни данъчни стимули за инвеститорите. Същевременно правителството продължава да изгражда

модерна инфраструктура в подкрепа на усилията си за индустриализация на Сингапур. Отделя се голямо внимание и на развитието на комуникациите, без които е невъзможно да се прави бизнес. През 1964 г. е създадена Пристанищната администрация на Сингапур (Port of Singapore Authority- PSA), която поема функциите на Сингапурския пристанищен съвет, отговарящ за пристанищните операции. През 1965 г., като част от проекта за индустриализация на Джуронг, е открито пристанище, което обработва насипни товари, използвани от предприятията, разположени в индустриалната зона. През 1971 г. Пристанищната администрация на Сингапур преобразува бившата британска военноморска база "Store Basin" в "Sembawang Wharves". (DBS, 2023); (Intraco, 2023), (JTC, 2023). (MPA, 2023), (SG101, 2023) Заради привличането на чуждестранни инвестиции, в Сингапур се отделя особено внимание на борбата с корупцията. Ли Куан Ю е наясно, че за да построи хармонично и проспериращо общество, трябва да „изчисти къщата“. За постигането на тази цел се приема антикорупционно законодателство, даващо на основаното през 1952 г. Бюро за разследване на корупционни практики (Corrupt Practices Investigation Bureau - CPIB) право да извършва арести, проучвания, изслушване на свидетели, проверка на банкови сметки и размерът на платените данъци, както и на разследваните лица, така и на членовете на техните семейства. През 1969 г. Бюрото е прехвърлено на подчинение от Главната прокуратура към Кабинета на министър-председателя. Ли Куан Ю е непримирим също така към търговията с наркотици, проституцията и замърсяването, а наказанията са изключително строги. (CPIB, 2023) През 1960 г. в Сингапур има остра жилищна криза като много хора живеят в нехигиенични бедни квартали и претъпкани селища. Само 9% от гражданите живеят в държавни апартаменти, докато други копнеят за място, което да нарекат дом. За справянето с жилищния проблем на 1 февруари 1960 г. е създаден Съвет за жилищно настаняване и развитие (Housing & Development Board - HDB), който започва масово жилищно строителство. За по-малко от 3 години са построени 21 хил. апартамента; 2 години по-късно този брой е 54 хил. В рамките на кратък период от 10 години Съветът за жилищно настаняване и развитие построява достатъчен брой апартаменти и разрешава жилищната криза. (HDB, 2023) Цел на Партията за народно действие е създаването на независима сингапурска идентичност, която едновременно да бъде източник на лично чувство на гражданите за собствена социокултурна среда и в същото време да бъде главен фокус на тяхната обществена лоялност. (Мирчева, 2001, 67) За постигането ѝ, както и за нуждите на икономическото развитие, правителството на Ли Куан Ю обръща особено внимание на създаването на модерна образователна система, предоставяща качествен продукт за развитие на човешкия капитал. В резултат на тази политика се постига високо качество на обучението не само в началното и средното, но и във висшето образование. Основаните през 1905 г. Сингапурски национален университет и през 1981 г. Наняски технологически университет са част от световния образователен и научен елит, заемайки през 2023 г. съответно 19-то и 36-то място в класацията на "Times Higher Education", което е изключително постижение за страна с население под 6 млн.д. (THE, 2023) За развитието на туризма през 1964 г. е основан Съвет за насърчаване на туризма в Сингапур (Singapore Tourist Promotion Board - STPB), преименуван по-късно на Сингапурски туристически борд (Singapore Tourism Board - STB). Целта му е да популяризира Сингапур като туристическа дестинация, а създаването му сигнализира за признаването от страна на правителството на потенциала на туризма като важен източник на приходи. (STB, 2023) До 1970 г., около десетилетие след стартирането на плана за индустриализация, Сингапур е постигнал почти пълна заетост, а духът на сътрудничество е изместил класовите противоречия от предходните години. В процеса за модернизация на Сингапур, правителството, работодателите и профсъюзите постигат консенсус, наричан „трипартизъм“, целящ избягването на големи стачки и протести, чрез изграждането на хармонични трудови отношения. (SG101, 2023) Въпреки сътресението върху икономиката, причинено от излизането от Малайзия, между 1960-1970 г. номиналният БВП нараства от 0.70 на 1.92 млрд. US\$ (2.74 пъти), а номиналният БВП на човек от населението от 428 US\$ на 926 US\$ (2.16 пъти). (WBG, 2023)

3. СИНГАПУРСКО ИКОНОМИЧЕСКО ЧУДО

Сингапур се индустриализира успешно през 60-те години на миналия век, което води до висок икономически растеж през следващите години. Инвестициите между 1968 и 1973 г., предимно в нефтения и електронния сектор, възлизат на над 2.3 милиарда S\$. БВП нараства със среден темп от 13% годишно от 1966 до 1973 г. Това е един от най-високите темпове на растеж в развиващия се свят. От 1966 до 1973 г. делът индустрията в БВП нараства от 16.0% на 22.3%. Между 1966 и 1969 г. заетостта в индустрията нараства с повече от 50%, от 51 на около 87 хил.д. Нивото на безработица спада от 8.9% през 1966 г. на 4.5% през 1973 г. Хиляди сингапурци се радват на добра работа, по-добро заплащане и по-добро качество на живот. След 1970 г. дори се появява проблем с недостиг от работна сила в някои отрасли, а намаляващото ѝ предлагане води до повишаване на разходите за труд. Същевременно страни като Индонезия и Малайзия също започват да осъществяват планове за бърза индустриализация. Многобройната им, по-евтина работна

сила, представлява пряка конкуренция за Сингапур, За да продължи да расте икономиката на страната, се налага правителството да коригира икономическата си стратегия, ускорявайки преминаването от трудоемки индустрии към отрасли, произвеждащи стоки с висока добавена стойност. През 1973 г. тогавашният министър на финансите Хон Суи Сен обявява двупосочен подход за справяне с недостига на работна ръка в Сингапур. Първо, привличане на чуждестранни инвестиции във високотехнологични производства. Второ, повишаване квалификацията на работниците, с цел повишаване на производителността. За да привлече индустрии, произвеждащи продукти с висока добавена стойност, правителството на Ли Куан Ю предоставя данъчни стимули на някои целеви отрасли. Индустрия, която се разраства изключително бързо през този период, е нефтопреработвателната промишленост. Петролната индустрия съществува в Сингапур от края на XIX век, тъй като той е регионален дистрибуционен център за керосин, но едва през 60-те години на XX век нефтените компании започват да инвестират значителни средства. Между 1961 и 1973 г. са построени и пуснати в експлоатация четири рафинерии. В свое изявление за бюджета от 1974 г. министърът на финансите Хон Суи Сен заявява, че стратегията за икономическо надграждане започва да дава резултати, отбелязвайки, че общите инвестиционни ангажименти в производството са скочили от 336 млн. S\$ през 1972 г. на 819 млн. S\$ през 1973 г. Това се дължи предимно на инвестиции в нефтопреработвателната промишленост. Така, до края на 70-те години на миналия век Сингапур се превръща в един от най-големите центрове за преработване на нефт в света, с капацитет от над 1.2 млн. барела/ден. Друг важен аспект за растежа на икономиката е инвестирането в човешкия капитал. В реч пред парламента през 1970 г. тогавашният министър на финансите Го Кен Суи заявява, че има спешна нужда от справяне с надвисналата празнина в уменията на работната сила, която ще би се отразила негативно на икономиката до средата на 70-те години. Стопанството на Сингапур се нуждае от инженери, висококвалифицирани техници и специалисти по бизнес мениджмънт, за да продължи да подхранва растежа си. В тази връзка правителството започва да отделя още по-голямо внимание образователната система, а през 1975 г. министърът на външните работи Синатамби Раджаратнам стартира национална кампания за повишаване на производителността на труда. Икономиката се представя изключително добре през 70-те години на миналия век като БВП расте средно с 9.2% годишно между 1970 г. и 1980 г. Със силна производствена база и все по-квалифицирана работна сила са поставени основните градивни елементи на модерната икономика на Сингапур. (SG101, 2023) Между 1970-1980 г. номиналният БВП нараства от 1.92 на 11.90 млрд. US\$ (6.2 пъти), а номиналният БВП на човек от населението от 926 на 4928 US\$ (5.32 пъти). (WBG, 2023) До края на 70-те години в Сингапур са създадени множество индустрии, създаващи продукти с висока добавена стойност. Въпреки че градът-държава успява да привлече чуждестранни инвеститори и компании, темпът на икономически растеж се забавя, заради намаленото предлагане на работна сила. В тази връзка Националният съвет по заплатите (National Wages Council - NWC) приема през 1979 г. тригодишна коригираща политика на заплатите, включваща силното им увеличение. По този начин се привличат компании, произвеждащи продукти с висока добавена стойност, докато произвеждащите продукти с ниска добавена стойност, се премесват от Сингапур към страни с по-евтина работна сила. Нетните инвестиции между 1980 г. и 1984 г. са средно 1.7 млрд. S\$ годишно. Произходът им е от компании, произвеждащи продукция с висока добавена стойност, от отрасли като електроника, машиностроене и фармацевтика. Същевременно Сингапур продължава да прави смели инвестиции в надграждане на инфраструктура си, за да улесни и подобри международните си комуникации. Като малък град-държава Сингапур е силно зависим от въздушните си връзки с останалия свят. През 1966 г., само година след обявяването на независимостта, Сингапур става член на Международната организация за гражданска авиация (ICAO). В противоречие със съветите на чуждестранните експерти, които предлагат изграждането на втора писта в Пая Лебар, на стойност приблизително 800 млн. S\$, Ли Куан Ю решава през 70-те години да бъде изградено ново международното летище в Чанги на стойност около 1.5 млрд. S\$. Той вярва, че това е правилното решение в дългосрочен план. От една страна, изграждането на летище близо до морето би осигурило достатъчно пространство за бъдещи разширения, а от друга, би осигурило възможността на самолети да влизат в Сингапур откъм морето, което би намалило значително шумовото замърсяване за жителите. Когато летище „Чанги“ отвори врати през 1981 г., то е класирано като най-голямото летище в Азия, заедно с летище „Нарита“ в Токио. Има най-големият в света хангар без колони, с площ 20 хил. m². Завършено е само за шест години, времевата рамка, която е смятана за рекордна и е символ на амбициите на Сингапур. Повишаването на заплатите, съчетано със спад в световното търсене, обаче води до навлизането на страната в първата си рецесия през 1985 г. Необходима е промяна, която да изведе Сингапур пред конкуренцията на други бързо индустриализиращи се икономики като Малайзия, Република Корея, Тайван и Тайланд. Решението е намерено в развитието на финансовия сектор, туризма и индустриите, свързани с най-високи технологии. Още от края на 60-те години в Сингапур действа свободен пазар на злато. Една от причините за възхода на

града-държава е неговата способност да извлича предимства от разместванията на пластовете в света на финансите, като се започне от 15 август 1971 г., когато САЩ отменят конвертируемостта на щатския долар в златото. Сингапур улавя тази възможност, за да създаде регионален център за обмен на валута. До 80-те години финансовите услуги се превръщат в един от основните двигатели на икономическия растеж на Сингапур. През 1983 г., например, финансовият сектор е източник на около 30% от общия растеж на БВП. Сингапур заема четвърто място в света по брой на банките (около 200) след Ню Йорк, Лондон и Хонконг, и четвърто място по обем на международните разплащания след Ню Йорк, Лондон и Токио. Почти всички големи транснационални банки и корпорации отварят свои представителства в града-държава. През 1981 г. правителството определя туристическата индустрия като един от стълбовете на растежа в своя 10-годишен план за икономическо развитие и започва сериозна работа по популяризирането на Сингапур като основна туристическа дестинация. (SG101, 2023) Между 1980-1990 г. номиналният БВП нараства от 11.90 на 36.14 млрд. US\$ (3.04 пъти), а номиналният БВП на човек от населението от 4928 на 11862 US\$ (2.41 пъти). (WBG, 2023) На 12 ноември 1978 г. Дън Сяопин посещава Сингапур и се среща с Ли Куан Ю. Вдъхновен от примера на града-държава, по време на Третия пленум на Единадесетия конгрес на ККП, проведен от 18 до 22 декември с.г., той полага началото на политиката на реформи и откритост, насочена към създаването на социалистическа пазарна икономика. (Beng, 2014); (Tiezzi, 2015)

4. СТАРШИ МИНИСТЪР И МИНИСТЪР-НАСТАВНИК

През 1990 г. роденият на 16 септември 1923 г. Ли Куан Ю решава да се оттегли в полза на своя по-млад съратник Го Чок Тонг (р.1941 г.), който е избран за премиер в края на ноември с.г. Ли Куан Ю не се отказва напълно от политическа дейност и заема новосъздадената длъжност „Старши министър към кабинета на министър-председателя“, учредена специално за него. До 14 ноември 1992 г. остава на поста на генерален секретар на Партията за народно действие, който заема от 21 ноември 1954 г. Свидетелство за огромния скок на Сингапур, осъществен от избирането му за премиер на 5 юни 1959 г. до 28 ноември 1990 г., когато напуска поста е, че през този период номиналният БВП нараства от 0.70 на 36.14 млрд.US\$ (51.6 пъти), а номиналният БВП на човек от населението: от 428 на 11862 USD (27.7 пъти). Нивото на безработица намалява от 13.5% на 1.7%, а средната продължителност на живота се увеличава от 65 на 74 г. От 1960 до 1990 г. населението се увеличава от 1.65 на 3.05 млн.д. През 2004 г. настъпва нова смяна на поколенията в управляващата без прекъсване от 1959 г. Партия за народно действие. Този път Го Чок Тонг отстъпва поста си на партиен ръководител и премиер на Ли Сиен Лун (син на Ли Куан Ю) и заема длъжността „Старши министър към кабинета на министър-председателя“. Същевременно Ли Куан Ю заема на 12 август 2004 г. новоучредения пост „Министър-наставник към кабинета на министър-председателя“, на който остава до 21 май 2011 г. Умира от пневмония на 23 март 2015 г., на 91 г. От „пенсионирането си“ през 1990 до смъртта си Ли Куан Ю все още е смятан за „силния човек в Сингапур“. Той е сред малкото световни лидери, които са се срещали с всички поколения на китайското ръководство. За първи път ръководи делегация в Китай през март 1976 г. През следващите 39 години редовно посещава Китай и се среща и обменя мнения с китайски лидери от Мао Цзедун, Дън Сяопин, Дзян Дзъмин и Ху Дзинтао до Си Дзинпин. На 1 януари 2013 г. публикува книгата си „Погледът на един човек към света“ ("One Man's View of the World"; Strait Times Press), в която прави компетентен анализ на международните отношения, нарастващата роля на Китай в света и развитието на американско-китайските отношения. (Guan, 2015); (Britannica, 2023); (WBG, 2023).

5. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

При управлението на Ли Куан Ю Сингапур се превръща във високоразвита държава, преминавайки от „Третия“ в „Първия свят“. През 2023 г. градът-държава е 3-ти по големина финансов център в света, след Ню Йорк и Лондон, пред Хонконг и Сан Франсиско. Пристанището му е на 2-ро място по товарооборот след Шанхай, пред Нингбо-Джоушан (КНР). В класацията на доклада „Правене на бизнес“ ("Doing Business"), изготвян от Световната банка е на 2-ро място след Нова Зеландия, пред Хонконг. В доклада на ООН за човешкото развитие от 2022 г., Сингапур е поставен в първа група: „Страни с много високо човешко развитие“, а индексът му на човешко развитие (0.939) е 12-ти в света (след Швейцария, Норвегия, Исландия, Хонконг, Австралия, Дания, Швеция, Ирландия, Германия, Нидерландия и Финландия). През 2022 г. страната е на 6-то място в света по номинален БВП на човек от населението (82808 US\$), след Люксембург (126426 US\$), Норвегия (106149 US\$), Ирландия (104039 US\$), Швейцария (92102 US\$) и Катар (88046 US\$), а по БВП на човек от населението, по паритет на покупателната способност (ППС), е втори в света (127565 US\$) след Люксембург (142214 US\$), пред Ирландия (126905 US\$). Тези данни дават ясна представа за постиженията на Ли Куан Ю, съратника му Го Чок Тонг и сина му Ли Сиен Лун. (HDR, 2021/2022, 24); (Statista Research Department, 2023); (WBG, 2023)

БИБЛИОГРАФИЯ

- Мирчева, Х. (2001). *Югоизточна Азия. Традиции и съвременност*. С. Парадигма. ISBN: 954-9536-43-2
- Beng, K.K. (2014, August 27). *Deng-Lee meeting depicted in China TV serial*. The Straits Times. Retrieved from <https://www.straitstimes.com/asia/east-asia/deng-lee-meeting-depicted-in-china-tv-serial>
- BHCS. (2013, September 3). *Singapore and the UK: 50 Years Stronger*. British High Commission Singapore. Retrieved from <https://www.gov.uk/government/news/singapore-and-the-uk-50-years-stronger>
- Britannica, T. Editors of Encyclopaedia (2023, November 15). *Lee Kuan Yew*. *Encyclopedia Britannica*. Retrieved from <https://www.britannica.com/biography/Lee-Kuan-Yew>
- CPIB. (2023). *Our Heritage*. Corrupt Practices Investigation Bureau. Retrieved from <https://www.cpiib.gov.sg/who-we-are/our-heritage/>
- DBS. (2023). *Our Heritage*. Development Bank of Singapore. Retrieved from <https://www.dbs.com/dbs-heritage/our-journey.html>
- Guan, A. C. (2015, March 04). *Singapore and the Worldview of Lee Kuan Yew*. The Diplomat. Retrieved from <https://thediplomat.com/2015/03/singapore-and-the-worldview-of-lee-kuan-yew/>
- HDB. (2023). *HDB History and Towns*. Housing & Development Board. Retrieved from <https://www.hdb.gov.sg/cs/infoweb/about-us/history>
- HDR. (2021/2022). *Human development indices*. Human Development Report 2021/2022 Overview. United Nations Development Programme.
- Intraco. (2023). *Overview*. Intraco Limited. Retrieved from <https://www.intraco.com.sg/overview.html>
- JTC. (2023). *Building Singapore's Foundations*. JTC Corporation. Retrieved from <https://www.jtc.gov.sg/about-jtc/who-we-are#our-history>
- Lockard, C. A., Leinbach, T. R. , Ahmad, Z. B. and Bee, O. J. (2023, November 22). *Malaysia*. Encyclopedia Britannica. Retrieved from <https://www.britannica.com/place/Malaysia>
- M.J. (2015, March 22). *How Singapore gained its independence*. The Economist. Retrieved from <https://www.economist.com/the-economist-explains/2015/03/22/how-singapore-gained-its-independence>
- MPA. (2023). *About the Maritime and Port Authority of Singapore*. Retrieved from <https://www.mpa.gov.sg/who-we-are/about-mpa>
- NLB. (2023). *Singapore's separation from Malaysia*. National Library Board. Singapore. Retrieved from <https://www.nlb.gov.sg/main/article-detail?cmsuuid=9641f35d-3ae5-41d8-9fa6-7ca8b845ea53>
- SAL. (2023). *Legal and Constitutional History of Singapore*. Singapore Academy of Law. Retrieved from <https://www.sal.org.sg/Resources-Tools/Legal-Heritage/Legal-and-Constitutional-History-of-Singapore>
- SG101. (2023). *1959-1965: Early Economic Strategies*. SG101. Retrieved from <https://www.sg101.gov.sg/economy/surviving-our-independence/1959-1965/>
- SG101. (2023). *1965-1970: Singapore's Development Plan*. SG101. Retrieved from <https://www.sg101.gov.sg/economy/surviving-our-independence/1965-1970/>
- SG101. (2023). *The 1970s: Upgrading the Economy*. SG101. Retrieved from <https://www.sg101.gov.sg/economy/growing-our-economy/1970/>
- SG101. (2023). *1979 to 1984: Economic Restructuring*. SG101. Retrieved from <https://www.sg101.gov.sg/economy/growing-our-economy/1979/>
- SG101. (2023). *1986 to 1996: Rebounding into a Decade of Growth*. SG101. Retrieved from <https://www.sg101.gov.sg/economy/growing-our-economy/1986/>
- SG101. (2021). *Tripartism*. SG101. Retrieved from <https://www.sg101.gov.sg/resources/connexionsg/tripartism/>
- Statista Research Department. (2023, May 30). *Leading financial centers globally as of March 2023*. Statista. Retrieved from <https://www.statista.com/statistics/270228/top-financial-centers-on-the-global-financial-centres-index/>
- STB. (2019). *Overview*. Singapore Tourism Board. Retrieved from <https://www.stb.gov.sg/content/stb/en/about-stb/overview.html>
- THE. (2023). *World University Rankings*. Times Higher Education. Retrieved from <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2023/world-ranking>
- Tiezzi, S. (2015, March 24). *Lee Kuan Yew: The Father of Modern China?*. The Diplomat. Retrieved from <https://thediplomat.com/2015/03/lee-kuan-yew-the-father-of-modern-china/>
- WBG. (2023). *GDP (current US\$) - Singapore*. World Bank Group. Retrieved from <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=SG>
- WBG. (2023). *GDP per capita (current US\$) - Singapore*. World Bank Group. Retrieved from <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=SG>